

DEMOKRATI I BØRNEHØJDE

— en redskabspakke til faglig
selvrefleksion og
praksisudvikling i hverdagen

INTRODUKTION

Demokrati er ikke kun et politisk begreb og en styreform. Det er også en livsform, som bygger på dialog, forhandling og evnen til at indgå kompromisser. Demokrati som livsform kan også kaldes for et hverdagsdemokrati, som handler om den måde vi omgås hinanden i hverdagen. Dette kommer til udtryk i dagtilbudsloven, hvor det er et centralt element i arbejdet med den pædagogiske læreplan, at dagtilbuddene skal tilrettelægge læringsmiljøer, som inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger. Herudover er det en del af dagtilbudslovens formålsbestemmelse for dagtilbud, at dagtilbud bl.a. skal "give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati" (dagtilbudsloven, § 7, stk. 4).

Demokrati i børnehøjde handler således om mere end flertalsdemokrati og afstemninger. Det handler om at skabe demokratiske deltagelses- og øvebaner, så alle børn bliver set, hørt og forstået – og selv ser, hører og forstår hinandens forskelligheder. Her spiller pædagogisk personale i dagtilbud en væsentlig rolle i at give alle børn erfaringer med aktivt medborgerskab. Derfor er det vigtigt løbende at tage pulsen på den demokratiske kultur i dagtilbuddet.

Denne redskabspakke kan støtte dagtilbudsledere og det pædagogiske personale i deres faglige selvrefleksion over det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde.

Redskabspakken består af fem redskaber:

1. *Pulsmåling af hverdagsdemokratiet* (et selvevalueringsredskab)
2. *5F-modellen* (et anerkendende udviklingsredskab)
3. *Fagligt interview* (et levende vidensdelingsværktøj)
4. *Vejen tilbage fra målet* (en anderledes planlægningsmetode)
5. *Prøvehandling* (et redskab til systematisk hverdagsinnovation)

De første tre redskaber kan med fordel bruges til at igangsætte en faglig selvrefleksion og evaluering, som er et afgørende element i udviklingen af det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde. De to sidstnævnte redskaber er mere handlingsorienterede og lægger op til at eksperimentere i hverdagens arbejde.

Redskaberne kan bruges hver for sig såvel som en samlet pakke. I så fald kan det anbefales at begynde med *Pulsmåling af hverdagsdemokratiet* og derefter følge op med en gennemgang af *5F-modellen*. I beskrivelsen af *5F-modellen* er det angivet, i hvilke faser man med fordel kan gøre brug af de øvrige redskaber *Fagligt interview*, *Vejen tilbage fra målet* og *Prøvehandling*.

Disse redskaber kan bruges som støtte arbejdet i de forskellige faser. Søger man derimod at igangsætte en hurtig udvikling af arbejdet med demokrati i børnehøjde, kan man fx blot bruge *Pulsmålingen af hverdagsdemokratiet* og følge op med *Prøvehandling*.

I det følgende beskrives, hvordan man med fordel kan tage de enkelte redskaber i anvendelse, når man skal sætte demokrati i børnehøjde på den pædagogiske dagsorden.

PULSMÅLING AF HVERDAGSDEMOKRATIET

Redskabet består af 24 udsagn, som det pædagogiske personale skal forholde sig til og vurdere. Den samlede vurderingsscore udgør pulsmålingen. Redskabet har således to formål:

1. at sætte en faglig selvrefleksion i gang hos det pædagogiske personale
2. at give ledelsen en pejling af, hvor det giver mening at styrke eller udvikle det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde.

Redskabet har den styrke, at det gør det synligt for såvel medarbejdere som ledelsen, hvordan det lokalt står til med det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde. Samtidig kan pulsmålingen have en motiverende effekt på såvel medarbejdere som ledelse med henblik på at igangsætte en udviklings- eller forandringsproces, der skal styrke hverdagsdemokratiet i daginstitutionen.

SÅDAN GØR DU:

Trin 1: Sæt Pulsmålingen på dagsordenen til et personalemøde (ca. 45 min). Print en kopi af *Skema til pulsmåling af hverdagsdemokratiet* til hver medarbejder.

Trin 2: Lad alle medarbejdere (inkl. ledelsen) udfylde skemaet individuelt og lægge pointene sammen (10 min).

Trin 3: Saml op på de individuelle resultater ved hjælp af Open Space øvelsen (25 min.):

- A. Ryd gulvet og hæng tre papirer op i hvert sit hjørne, hvor der står "i mindre grad", "i nogen grad" og "i større grad".
- B. Ledelsen udvælger et vist antal udsagn fra spørgeskemaet. En ledelsesrepræsentant fungerer som moderator og læser udsagnene højt – et

ad gangen.

- C. Medarbejderne placerer sig i de tre hjørner alt efter, hvordan de vurderer udsagnet.
- D. Når medarbejderne har placeret sig, beder ledelsen medarbejderne uddybe, hvorfor de står, som de står, i en dialog på tværs af rummet.
- E. Mens medarbejderne lytter til hinanden, gælder "de to fødders lov": Når medarbejderne hører hinandens argumenter og forklaringer, har de mulighed for at flytte "hjørne" (dvs. ændre standpunkt).
- F. Det er vigtigt, at ledelsen forinden har overvejet, hvordan man vil håndtere eventuelle uenigheder eller konflikter mellem medarbejderne.

Trin 4: Ledelsen samler op ved at pege på, hvad man er blevet klogere på, hvad der skal undersøges nærmere, og hvordan man fremadrettet vil arbejde videre med demokrati i børnehøjde i det pædagogiske arbejde.

Trin 5: Ledelsen indsamler de individuelle skemabesvarelser mhp. at arbejde systematisk videre med denne data og følge op på pulsmålingen vha. fx de øvrige udviklingsredskaber.

SKEMA TIL PULSMÅLING AF HVERDAGSDEMOKRATIET

I skemaet nedenfor skal du for hvert udsagn vurdere, hvorvidt du er enig i udsagnet ”i mindre grad”, ”i nogen grad” eller ”i større grad”. Svaret beror på din vurdering som fagprofessionel.

Flere af udsagnene er tvetydige. Det er de for at få dig til at reflektere over egen praksis. Hverdagsdemokratiet i den pædagogiske praksis er nemlig fyldt med dilemmaer og forskellige perspektiver, som det pædagogiske personale må forholde sig aktivt til. Det er derfor en fordel, at du tager en dialog om udsagnene med dine kollegaer bagefter.

Det er vigtigt, at du udfylder skemaet i kronologisk rækkefølge.

Udfyld skemaet, og mål pulsen på hverdagsdemokratiet i dit dagtilbud.

God fornøjelse!

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2018).

Ud fra en pædagogisk-faglig vurdering, i hvilken grad er du enig i følgende udsagn:

1. Når der træffes beslutninger, bør børnene inddrages.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
2. Det er vigtigt at skabe legesituationer, hvor børnene kan møde hinanden i både det, de er fælles om, og det, de er uenige om.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
3. Alle børn skal have mindst én voksen i personalegruppen, som de føler sig trygge ved.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
4. Når et barn eller en voksen ytrer en stereotyp eller negativ holdning om andre, undersøger jeg, hvad der ligger bag holdningen.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
5. Når jeg omtaler børn og forældre, er jeg opmærksom på risikoen for at placere dem i fastlåste positioner.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
6. Det er op til forældrene selv at rejse kritik og stille spørgsmål til det pædagogiske personale.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
7. Der skal være plads til uenighed mellem pædagoger og forældre.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
8. På forældremøder og til fællesarrangementer er det op til forældrene selv at lære hinanden bedre at kende på kryds og tværs.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
9. Jeg har svært ved at snakke med mine kollegaer om, hvordan vi håndterer følsomme og kontroversielle emner.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
10. Mit personlige værdisæt har indflydelse på den pædagogiske praksis.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
11. Den pædagogiske læreplan bør afspejle FN's børnekonvention.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
12. 0-6-årige er for små til at blive oplyst om deres demokratiske rettigheder og muligheder.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad

I hvilken grad vurderer du, at dit dagtilbud praktiserer følgende:

13. Vi sikrer, at alle børn oplever sig selv som del af et fællesskab.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
14. Sammen med børnene udforsker vi hinandens forskellige perspektiver på følsomme eller kontroversielle emner.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
15. Vi bruger musisk-æstetiske udtryk som afsæt for dialog med børnene om den større verden, de er en del af.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
16. Vi holder samlinger, hvor børnene både skal lytte til andre og selv byde ind.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
17. Vi øver børnene i, hvordan de kan sige fra over for andre, der går over deres personlige grænser.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
18. Vi beder forældrene om at bidrage til løsningen af konkrete problemstillinger i hverdagen.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
19. Vi inddrager børnenes perspektiver i tilrettelæggelsen af læringsmiljøet og det pædagogiske arbejde.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
20. Vi mener, at det skal være op til børnene selv at stille sig nysgerrige og stille mange spørgsmål.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
21. Vi drøfter jævnligt, hvordan vi kan arbejde med børns rettigheder og FN's børnekonvention i det daglige.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad

I hvilken grad passer følgende udsagn på dit dagtilbud?

22. Vores børnehave giver alle børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
23. Vores børnehave udvikler alle børns evne til at indgå i forpligtende fællesskaber.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad
24. Vores børnehave udvikler alle børn til selvstændige og kritisk tænkende individer.	☐ I mindre grad ☐ I nogen grad ☐ I større grad

Pointsystem				
	I mindre grad	I nogen grad	I større grad	Point
Udsagn 1	0	1	2	
Udsagn 2	0	1	2	
Udsagn 3	0	1	2	
Udsagn 4	0	1	2	
Udsagn 5	0	1	2	
Udsagn 6	2	1	0	
Udsagn 7	0	1	2	
Udsagn 8	2	1	0	
Udsagn 9	2	1	0	
Udsagn 10	2	1	0	
Udsagn 11	0	1	2	
Udsagn 12	2	1	0	
Udsagn 13	0	1	2	
Udsagn 14	0	1	2	
Udsagn 15	0	1	2	
Udsagn 16	0	1	2	
Udsagn 17	0	1	2	
Udsagn 18	0	1	2	
Udsagn 19	2	1	0	
Udsagn 20	2	1	0	
Udsagn 21	0	1	2	
Udsagn 22	0	1	2	
Udsagn 23	0	1	2	
Udsagn 24	0	1	2	
Sum				

VÆRD AT OVERVEJE

0-16 point: Lav grad af faglig opmærksomhed på det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde

Et godt sted at starte med udviklingen af det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde er at undersøge jeres egen praksis. I kan med fordel gøre brug af *5F-modellen*, som kan hjælpe jer med at få afdækket og anerkendt den praksis, som allerede fremmer demokratiet i børnehøjde, og som I skal have udviklet endnu mere. I kan også besøge hjemmesiderne <https://www.uvm.dk/aktuelt/i-fokus/demokrati-og-medborgerskab> eller <https://www.emu.dk/omraade/dagtilbud>, hvor I kan finde ideer til aktiviteter og konkrete redskaber og materialer til arbejdet med demokrati i børnehøjde. Prøv dem af i hverdagen, og brug redskabet *Prøvehandlinger* til at systematisere jeres erfaringer med den nye praksis.

17-32 point: Moderat grad af faglig opmærksomhed på det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde

For fortsat at udvikle hverdagsdemokratiet i jeres dagtilbud og kvalificere jeres pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde kan I besøge hjemmesiderne <https://www.uvm.dk/aktuelt/i-fokus/demokrati-og-medborgerskab> eller <https://www.emu.dk/omraade/dagtilbud>, hvor I kan finde ideer til aktiviteter, konkrete redskaber og materialer til arbejdet med demokrati i børnehøjde. I kan med fordel bruge planlægningsmetoden *Vejen tilbage fra målet* som kan hjælpe jer med at konkretisere jeres værdier og visioner for børnenes demokratiske udvikling.

33-48 point: Høj grad af faglig opmærksomhed på det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde

For at fortsætte det gode arbejde og give fortsat næring til jeres faglige refleksionskultur kan I med fordel gøre brug af videndelingsværktøjet *Fagligt interview*, som er en levende og interaktiv måde at anerkende og dele den gode praksis, igangsætte kritisk refleksion og få øje på nye udviklingsmuligheder. I kan også hente inspiration hjemmesiderne <https://www.uvm.dk/aktuelt/i-fokus/demokrati-og-medborgerskab> eller <https://www.emu.dk/omraade/dagtilbud>, hvor I kan finde ideer til aktiviteter og konkrete redskaber og materialer til arbejdet med demokrati i børnehøjde.

5F-MODELLEN – ET ANERKENDEDE UDVIKLINGSREDSKAB

Hvis man som dagtilbudsleder oplever et behov for at udvikle arbejdet med demokrati i børnehøjde og samtidig vil sikre medarbejdernes motivation og ejerskab til udviklingsarbejdet, så er *5F-modellen* et velafprøvet, anerkendende og ressourceorienteret udviklingsredskab.

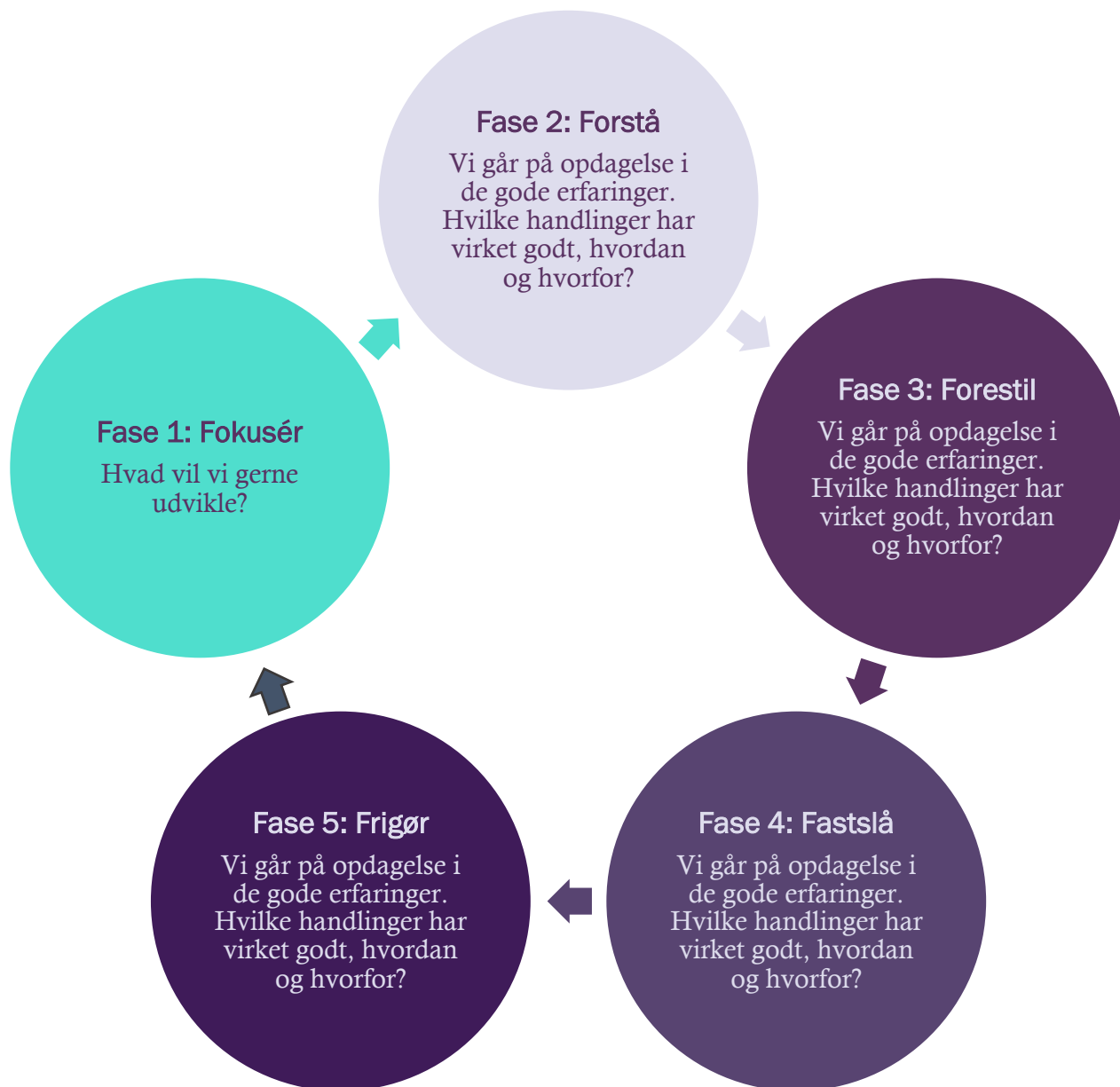
5F-modellen skiller sig ud fra andre udviklingsredskaber ved at gøre en dyd ud af at skabe udvikling og forandring ved at forstærke den gode praksis gennem et aktivt og systematisk arbejde med medarbejdernes vellykkede handlinger.

Redskabet har til hensigt at opfylde tre overordnede formål:

1. at anerkende den gode praksis
2. at forfølge visionen om en bedre fremtid
3. at konkretisere næste gode handling i praksis.

5F-modellen kan bruges som udviklingsredskab i personalegruppen, men den kan også bruges som redskab i det anerkendende og ressourceorienterede forældresamarbejde. Ligeledes kan *5F-modellen* anvendes som pædagogisk redskab til at styrke børnenes oplevelse af at have indflydelse på det fællesskab, som de indgår i. Man skal blot være opmærksom på at tilpasse spørgsmålenes ordlyd til målgruppen.

5F-modellen består af fem faser:

SÅDAN GØR DU:

Fase 1: Fokusér

Her aftales og formuleres et fokusområde, som du og dine medarbejdere ønsker at udvikle. Et fokusområde kan opstå ud af en undren i egen praksis. Fx "Hvorfor er det altid de samme børn, der tager initiativ til nye lege og aktiviteter?" Et fokusområde kan også opstå ud af et dilemma i hverdagen. Fx "Peter elsker at klæde sig ud som prinsesse, men når far henter Peter om eftermiddagen, bliver far sur og siger, at Peter ikke er en pige. Skal jeg sørge for, at Peter ikke har prinsessetøj på, når far henter, eller skal jeg gå i dialog med far og hvordan?" Eller fx "Det er altid de samme forældre, som ytrer sig på forældremøderne. Når vi prøver at få de andre forældre med i debatten, bliver de førstnævnte forældre irriterede. Hvem har taleretten?"

Brug fx redskabet *Pulsmåling af hverdagsdemokratiet* til at finde frem til et meningsfuldt fokusområde.

Fase 2: Forstå

I denne fase går I på opdagelse i de bedste erfaringer. I søger konkrete beskrivelser af handlinger, som har en positiv effekt på hverdagsdemokratiet. Muligvis udgør disse erfaringer og handlinger undtagelser i hverdagen, men det er netop disse 'undtagelser', der skal forstørres og gives næring. På den måde får du som leder også øje på kompetencer, ressourcer og ideer hos medarbejderne – eller hos børn og forældre.

Brug redskabet *Fagligt interview* til at gå på opdagelse i de gode erfaringer.

Fase 3: Forestil

I denne fase skal I fremkalde de faglige idealer og visioner, som guider jeres daglige arbejde og på denne baggrund beskrive den fremtid, som de ønsker for demokratiet i børnehøjde.

Lad jer inspirere på hjemmesiderne <https://www.uvm.dk/aktuelt/i-fokus/demokrati-og-medborgerskab> eller <https://www.emu.dk/omraade/dagtilbud>, hvor I kan finde ideer til aktiviteter, konkrete redskaber og materialer til arbejdet med demokrati i børnehøjde. Her finder I også et vidensnotat, der beskriver den eksisterende forskning om demokrati i børnehøjde, en oversigtsartikel over eksisterende materialer samt gode eksempler fra praksis.

Lad jer også inspirere af det svenske materiale *PraLin – Likabehandling och normkritik i förskolan* (2015),

https://www.sensus.se/globalassets/uppsala/artikelsidor/pralin_inspirationsskrift_digital.pdf

. Her kan I læse om, hvordan man kan arbejde med ligebehandling, magt og normer i børnehøjde, så fællesskabet åbner sig for *alle* børn som aktive og anerkendte deltagere.

Fase 4: Fastslå

I denne fase konkretiseres visionerne. Det sker ved, at I kobler de tidligere identificerede gode erfaringer (fase 2) med visionerne. På denne måde opstår der en selvforstærkende udviklingskultur, der både anerkender egne ressourcer og sætter de gode handlinger ind i et større perspektiv. På den måde kan visionerne konkretiseres og målfastsættes, således at de fremstår realistiske at nå gennem udvikling af egen praksis.

Formulér mål som handlingsorienterede udsagn, fx

- "Vi inddrager børnene systematisk i hverdagens beslutningsprocesser."
- "Vi tager alle børns spørgsmål alvorligt."
- "Vi undersøger gængse normer i vores dialogiske læsning med børnene."
- "Vi faciliterer dialoger mellem forældre, der kender hinanden mindre godt."
- "Vi indtænker børnekonventionen i hele vores praksis – og gør børn såvel som forældre opmærksomme på børns rettigheder i den konkrete hverdag."

Hertil formuleres, hvilke konkrete tegn man kan se, når målsætningerne er nået. Tegnene må gerne formuleres som lavt hængende, såvel som højthængende frugter. Det kan nemlig virke motiverende, at man tidligt og løbende i udviklingsarbejdet kan se tegn på positiv forandring.

Tegn kunne fx være

- "Børnene kopierer beslutningsprocesser i deres selvstændige leg."
- "Alle børn stiller flere nysgerrige spørgsmål."
- "Børnene fortæller historier eller tegner billeder, der bryder med gængse normer."
- "Forældre, der normalt ikke taler sammen, falder i snak i garderoben."
- "Forældre og pædagoger taler åbent om, hvad det vil sige at respektere børns rettigheder."

Fase 5: Frigør

Afslutningsvis defineres de handlinger, som skal føre til en realisering af målsætningerne (fase 4). Der skal formuleres en handleplan for hvem, der gør hvad i en tidsbestemt periode.

Brug redskabet *Vejen tilbage fra målet* som en anderledes planlægningsmetode, der netop starter ved målet.

Kilder:

Colligo (2018) *5F-modellen*, <http://colligo.dk/5F/>

Cooperider, D.L. (2011) *Håndbog i anerkendende udforskning*. Dansk Psykologisk Forlag.

Diskrimineringsbyrå Uppsala (2015) PraLin – Likabehandling och normkritik i förskolan, https://www.sensus.se/globalassets/uppsala/artikelsidor/pralin_inspirationsskrift_digital.pdf

Molly, A. & Storch, J. (2010) *5F-modellen*, Væksthus for ledelse, <https://www.lederweb.dk/strategi/forandringsledelse/artikel/81824/5f-modellen>

Styrket samarbejde med nyankomne forældre (2017) *Redskab: 4D modellen*, <http://vpt.dk/sadan-stotter-lederen-det-gode-foraeldresamarbejde>

FAGLIGT INTERVIEW

– ET LEVENDE VIDENDELINGSVÆRKTØJ

Redskabet *Fagligt interview* er et levende videndelingsværktøj, som rammesætter og systematiserer de mange uformelle faglige samtaler pædagoger har med hinanden i hverdagen.

Det *faglige interview* bruges til kollektivt at gå på opdagelse i en kollegas gode erfaringer med at arbejde med demokrati i børnehøjde. Og alle får noget ud af det. Den interviewede får mulighed for at reflektere over egen praksis. Lederen bliver klogere på sin medarbejder, og kollegaerne får inspiration til videreudvikling af egen praksis. Det faglige interview er altså en systematisk måde at tænke højt på. Det kræver et minimalt forbrug af ressourcer og har en stor videndelingseffekt.

SÅDAN GØR I:

- Trin 1:** Afsæt ca. ½ time på et personalemøde. Som forberedelse afstemmer lederen og medarbejderen, hvad fokusspørgsmålet er, gennemgår samtaleprocesser og formål. Formålet kan fx være, at medarbejderen skal dele sine erfaringer med at bytte om på personernes køn i den dialogiske læsning og reflektere over, hvordan dette udfordrer nogle børn og aktiverer andre børn. Hvordan kan denne situation håndteres, så alle børn får erfaring med se verden fra et andet perspektiv?
- Trin 2:** På personalemødet indrettes rummet, således at lederen og medarbejderen, der skal interviewes, sidder ved siden af hinanden, så de både kan se hinanden i øjnene og se de øvrige medarbejdere i øjnene. De øvrige medarbejdere sidder i en halvcirkel rundt om.
- Trin 3:** Lederen forklarer, hvordan det faglige interview indgår i børnehavens øvrige pædagogiske udviklingsarbejde med demokrati i børnehøjde. Derefter rammesætter lederen fokusspørgsmålet, processen og formålet med det faglige interview.
- Trin 4:** Det faglige interview består af tre dele: (Lad jer inspirere af spørgsmålene, og find selv på flere.)

A. Beskrivelse af den gode praksis

- Beskriv aktiviteten: Hvor fandt den sted? Hvem var til stede? Hvad skete der? Hvad gjorde du? Hvordan reagerede børnene?
- Hvad var din hensigt? Hvad forventede du ville ske?

B. Refleksion over den gode praksis

- Hvad blev muligt for dig og børnene med denne aktivitet?
- Hvilken forskel har denne aktivitet gjort for dit arbejde med demokrati i børnehøjde (eller fokusspørgsmålet)?
- Hvad lærte du af børnene ved at lave denne aktivitet med dem?

C. Fremtids- og handleorienterede overvejelser

- Hvad vil du gøre mere af/mindre af?
- Hvad vil du gøre anderledes næste gang – og hvordan?
- Hvilken hjælp/støtte har du brug for?

Trin 5: Lederen samler kort op på vigtige erkendelser og inviterer de øvrige medarbejdere til at bygge videre på den gode praksis ved at sige: "Ja, og ..."

På denne måde igangsættes alle medarbejderes aktive ejerskab til den gode praksis som en direkte udløber af videndelingen.

Kilder:

Bjerring, P.H. & Lindén, A. (2013) *Anerkendende procesøvelser: Veje til engagement og forankring*. Dansk Psykologisk Forlag.

Haslebo, G. & Nielsen, K.S. (2004) *Konsultation i organisationer: Hvordan mennesker skaber ny mening*. Dansk Psykologisk Forlag.

Hornstrup, C. (2012) *Systemisk ledelse: Den reflektive praktiker*. Dansk Psykologisk Forlag.

VEJEN TILBAGE FRA MÅLET

– EN ANDERLEDES PLANLÆGNINGSMETODE

At arbejde pædagogisk med demokrati i børnehøjde er både noget, vi bare gør, og en meget kompleks ting, som involverer mange forskellige faktorer – som fx de lovgivningsmæssige forpligtelser, kommunale politikker, dagtilbuddets værdigrundlag, børne- og forældresammensætningen, medarbejdernes faglighed og relationskompetencer. Derfor må man arbejde med demokrati i børnehøjde på såvel et værdimæssigt niveau som et konkret-praktisk niveau.

Planlægningsmetoden *Vejen tilbage fra målet* kan understøtte en konkretisering af dagtilbuddets værdibårne vision for demokratiet i børnehøjde. At italesætte forestillingen om en bedre fremtid betyder både at forholde sig aktivt til det pædagogiske værdigrundlag og at overveje de konkrete handlinger og tiltag, der skal være med til at realisere en bedre fremtid for alle børn.

Ved at bruge planlægningsmetoden *Vejen tilbage fra målet* får medarbejderne konkrete mål at styre efter, og metoden inviterer medarbejderne aktivt ind i planlægningsprocessen, hvilket fremmer engagement og ejerskab til udviklingsarbejdet.

SÅDAN GØR DU:

- Trin 1:** Tegn en tidslinje på gulvet, hvor der i den ene ende står "mål", og i den anden ende står "nu".
- Trin 2:** Medarbejderne beskriver et scenarie i fremtiden, som angiver det mål, de gerne vil arbejde frem imod. Derudover angives, hvilke værdier fra dagtilbuddets værdigrundlag som dette fremtidsscenario indfrier. Fremtidssceneriet fastgøres i "mål"-feltet.
- Trin 3:** Medarbejderne skal nu spørge sig selv: "Hvad var det sidste vi gjorde, inden vi nåede i mål?" Den handling, man bliver enige om, noteres på en post-it, som placeres på tidslinjen.
- Trin 4:** Medarbejderne fortsætter med at spørge sig selv og hinanden om, hvad der skete lige inden den foregående handling. Hver handling noteres på post-its og placeres på tidslinjen. På den måde brolægges vejen fra målet tilbage til nutiden.
- Trin 5:** Når man er nået tilbage til "nu", tjekkes handlingsprocessen i kronologisk rækkefølge: Handling for handling vurderes det, om der er sammenhæng mellem handlinger og tid. Post-its flyttes rundt, og nye post-its med handlinger laves efter behov.

Trin 6: Alle handlinger vurderes ud fra dagtilbuddets værdigrundlag: Er der overensstemmelse mellem værdisæt og handling? På denne måde bliver det også synligt for medarbejderne, at selv de små skridt og handlinger på vej mod målet er med til at indfri dagtilbuddets værdier, og den enkelte handling har dermed en værdi i sig selv.

Trin 7: Afslutningsvis renskrives handlingsplanen og uddeles til alle.

Inspiration:

Bjerring, P.H. & Lindén, A. (2013) *Anerkendende procesøvelser: Veje til engagement og forankring*. Dansk Psykologisk Forlag.

Strategy Lab (2018) *Backcasting*. <http://www.strategylab.dk>.

PRØVEHANDLING

– ET REDSKAB TIL SYSTEMATISK UDVIKLING I HVERDAGEN

Demokrati i hverdagen er noget, der hele tiden skal holdes ved lige gennem de måder, voksne og børn er sammen på. Arbejdet med demokrati i børnehøjde holdes også ved lige gennem

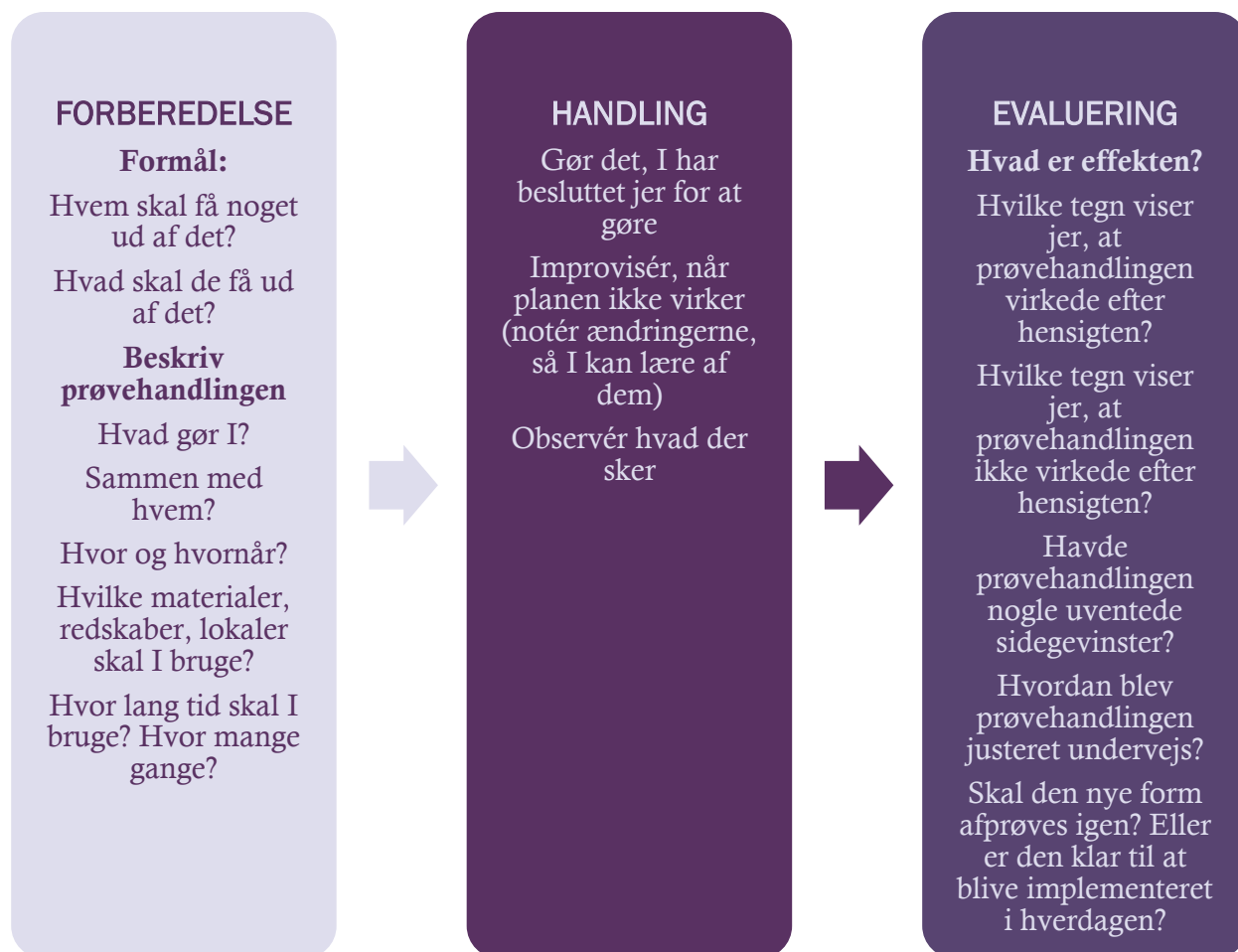
faglig selvrefleksion. Og nogle gange understøttes udviklingen af det pædagogiske arbejde med demokrati i børnehøjde bedst ved at eksperimentere i hverdagen. Redskabet *Prøvehandling* understøtter en sådan eksperimenterende tilgang til arbejdet med demokrati børnehøjde.

Prøvehandling skal nemlig forstås som en systematisk afprøvning af noget, man ikke ved, hvordan virker, midt den daglige praksis. Prøvehandling har den fordel, at man inden for de eksisterende rammer af en travl hverdag stadig kan skabe systematisk udvikling af egen praksis.

SÅDAN GØR I:

123

Overvej spørgsmålene i modellen, og prøv ideen af.

Ved at overveje disse spørgsmål sikres systematikken i prøvehandlingerne. Idet prøvehandling foregår i den daglige praksis, er prøvehandling relativt omkostningslette, men sikrer et solidt erfaringsgrundlag. For at sikre overblik over prøvehandlingen, kan I med fordel bruge nedenstående skema til beskrivelse af prøvehandlingen.

Når en prøvehandling er gennemført over en afgrænset tidsperiode, vendes erfaringerne og prøvehandlingens design justeres. Måske skal det nye design afprøves en gang til, eller også er det klart til at blive en integreret del af den pædagogiske hverdag.

Kilde:

Duvald, I., Jensen, K.E. & Wiborg Astrup, P. (2015) *Prøvehandling: en let innovationsmetode*. Gyldendal.

SKEMA TIL BESKRIVELSE AF PRØVEHANDLING

Fokuspunkt	Prøvehandling	Hypotese	Observation
<p>Hvad er vi optagede af at udvikle?</p> <p>Hvem skal få noget ud af det?</p> <p>Hvad skal de få ud af det?</p>	<p>Hvad gør vi konkret i praksis?</p> <p>Sammen med hvem?</p> <p>Hvor og hvornår?</p> <p>Hvilke materialer, redskaber, lokaler skal vi bruge?</p> <p>Hvor lang tid skal vi bruge? Hvor mange gange?</p>	<p>Hvad tror vi kommer ud af prøvehandlingen?</p>	<p>Hvad skal vi se efter?</p> <p>Hvilke tegn viser os, at prøvehandlingen virkede efter hensigten?</p> <p>Hvilke tegn viser os, at prøvehandlingen ikke virkede efter hensigten?</p> <p>Havde prøvehandlingen nogle uventede sidegevinster?</p> <p>Hvordan blev prøvehandlingen justeret undervejs?</p> <p>Skal den nye form afprøves igen? Eller er den klar til at blive implementeret i hverdagen?</p>